

*Відгуки отримано
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.088
26.05.2025р. (Л.А.Хоружий)*

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.088
у Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка
докторові педагогічних наук, професорові,
завідувачці кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Людмилі ХОРУЖІЙ

Рецензія

**Малахової Маргарити Олександрівни, кандидата педагогічних наук,
завідувача кафедри інструментально-виконавської майстерності
Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка на дисертацію Ісаєнко Ганни
Петрівни «Методика формування навичок слухового самоконтролю
майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з
інструментального ансамблю», поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка**

1. Актуальність дисертаційної роботи.

У стрімких реаліях глобалізації сьогодення, у відповідь на запит суспільства щодо духовних потреб, збереження й розвитку національної культури, домінуючого сенсу для педагогічної науки і практики набуває підготовка сучасного фахівця у галузі музичного мистецтва, відкритого для нових знань і особистісного вдосконалення, із високим ступенем самоконтролю, відповідальності, мотивації до обраної професії, здатного застосовувати здобутий фаховий досвід у практичній діяльності. Зважаючи на специфіку діяльності, професійний кейс молодого викладача мистецької школи має бути багатофункціональним і охоплювати різні вектори – інструментально-виконавський, методичний, особистісний, що, у свою чергу, обумовлює вимоги до змісту підготовки фахівців та регламентує результати навчання здобувачів, серед яких домінантного значення набувають спеціальні компетентності, зокрема сформованість навичок слухового самоконтролю. У контексті фахової підготовки здобувачів за освітніми програмами «Інструментальне виконавство», дисципліни сольо-інструментального та оркестрово-ансамблевого циклу покликані забезпечити набуття студентом інструментально-виконавського рівня, який відповідає кваліфікаційним вимогам щодо артиста ансамблю /оркестру та викладача мистецьких шкіл /ліцеїв. З огляду на вищезначене, як справедливо зазначає дисертантка, фахова підготовка має ґрунтуватися на концептуальних підходах до формування особистості педагога та його професійного становлення, а також ураховувати специфіку формування навичок слухового самоконтролю на заняттях з інструментального ансамблю.

Зазначене дає підстави вважати, що дисертаційне дослідження Ісаєнко Ганни Петрівни «Методика формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю» є актуальним для педагогічної науки та практики.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Наукову новизну дослідження Ісаєнко Г.П. характеризують найбільш суттєві результати, зокрема, дисертанткою *вперше* визначено і обґрунтовано застосування методологічних підходів (аксіологічний, міждисциплінарний, системний, діяльнісний, рефлексійний, сенсорно-фізіологічний, компетентнісний) та педагогічних принципів (системності та послідовності; цілісності; інтегративності та практичної спрямованості; індивідуалізації; ціннісного резонансу; функціональності; активізації слухових уявлень; автоматизації вмінь та дій; рефлексії слухового сприйняття) щодо формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю; на основі детального аналізу базових понять – «музикальний слух», «слуховий самоконтроль», «навички» схарактеризовано структурні компоненти слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи (мотиваційно-ціннісний, пізнавально-інформаційний, перцептивно-операціональний, рефлексійно-слуховий) та представлено авторське визначення дефініції «навички слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи» як усвідомлений комплекс автоматизованих дій та вмінь, що пов'язані з інтонуванням і корегуванням параметрів звуку під час гри на музичному інструменті у процесі ансамблевого музикування, які необхідні для активного сприймання і відтворення еталонного виконання музичного твору; розроблено діагностичний інструментарій дослідження – критерії (мотиваційний, когнітивний, перцептивний, рефлексійний), показники та рівні (високий, середній, низький), що надало можливість здобувачці констатувати реальний стан сформованості навичок слухового самоконтролю і, спираючись на отримані результати, вирішити п'яте завдання дослідження – обґрунтувати методику формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю та експериментально впровадити її відповідно до визначених етапів (спонукально-діалогічний, розвивально-дієвий, практично-творчий); *уточнено* сутність ключових понять дослідження: «слуховий самоконтроль майбутнього викладача мистецької школи», «методика формування навичок слухового самоконтролю»; *подальшого розвитку* набули зміст, форми та методи підготовки майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення результатів дисертації обумовлює, представлене дисертанткою, обґрунтування методологічних підходів, принципів, педагогічних умов, методів, засобів і форм у контексті формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю. Теоретичне значення мають

представлені уточнення дефініцій: «самоконтроль», «слуховий самоконтроль майбутнього викладача мистецької школи», «ансамблево-інструментальна підготовка», «методика формування навичок слухового самоконтролю», «педагогічні умови»; авторське трактування дефініції «навички слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи».

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у: створенні авторського YouTube-каналу, на якому представлені tutorіали - практичні поради щодо методів формування навичок слухового самоконтролю <https://www.youtube.com/channel/UCkS9aGyhoYbiLbs6lnoxS0g>; збагаченні змісту робочих програм навчальних дисциплін спеціальності 025 «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) освітнього рівня – «Інструментальний ансамбль», «Камерний ансамбль», «Фахова музично-виконавська підготовка», «Оркестровий клас», «Творчо-виконавські студії», «Ансамблеве виконавство (інструментальне)», «Оркестровий клас», «Музикування в малих формах», «Ансамбль» та 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) – «Інструментальний ансамбль: виконавський 31 практикум», «Акомпанемент та імпровізація на академічних та електронних музичних інструментах», «Оркестрова та інструментально-виконавська підготовка».

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз дисертаційного дослідження Ісаєнко Г.П. дозволяє констатувати, що представлені в роботі наукові положення, висновки та практичні результати є обґрунтованими та достовірними. Науковий апарат дисертаційної роботи сформульовано коректно, структура дисертації й послідовність викладу матеріалу відповідає логіці проведеного дослідження. Опрацьована здобувачкою джерельна база (322 найменування, зокрема, 66 – зарубіжні видання іноземними мовами) знайшла своє відображення у всебічному аналізі наукових праць з різних галузей наук з метою визначення ступеня досліджуваності проблеми в науковому дискурсі та надала змогу представити трактування ключових дефініцій, визначити стратегічні орієнтири у розробці методики формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю. На увагу заслуговує детальне обґрунтування дисертанткою визначених наукових підходів і принципів (п.1.2., С. 46-66), методики (форм, засобів навчання, методів та прийомів – п. 2.3, С. 129-157; педагогічних умов – С. 158-163), які висвітлено з урахуванням специфіки діяльності інструментального ансамблю. Достовірність результатів дослідження підтверджує експериментальна частина роботи, яка включає діагностику рівня сформованості навичок слухового самоконтролю та ефективну реалізацію методики формування навичок слухового самоконтролю на заняттях з інструментального ансамблю в умовах різних складів інструментальних колективів. Сформульовані висновки дисертації відповідають поставленим завданням, підтверджуючи обґрунтованість результатів проведеного дисертаційного дослідження.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Поставлені відповідно до дисертаційне дослідження завдання Ісаєнко Г.П. виконала на належному науково-методичному рівні. Дисертанткою проаналізовано стан дослідженості проблеми формування навичок слухового самоконтролю у науковому дискурсі; обґрунтовано методологічні засади, визначено сутнісні характеристики та структуру слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи; висвітлено особливості ансамблево-інструментальної підготовки; здійснено діагностику стану сформованості навичок слухового самоконтролю; обґрунтовано методику формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю та експериментально перевірено її ефективність.

Представлена робота свідчить, що здобувачка володіє методологією наукової діяльності, засвоїла логіку наукового пошуку, переконливо застосовує набуті знання на практиці, що свідчить про сформованість відповідних компетентностей, необхідних для здобуття ступеня доктора філософії.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні теоретичні та практичні результати дослідження представлено у виступах, доповідях та повідомленнях на наукових, науково-практичних конференціях різного рівня: міжнародних – 7; всеукраїнських – 5. Наукові результати дисертації висвітлено в 11 наукових працях: 7 статей (з них 1 у співавторстві) у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 4 публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації. Означені публікації дисертантки у повній мірі висвітлюють зміст та результати дисертаційної роботи.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертаційної роботи є логічною, обґрунтованою, відповідає сучасним вимогам до такого рівня досліджень і складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 285 сторінок (основна частина становить 212 сторінок, список використаних джерел – 31 сторінок, додатки – 37 сторінка). Список використаних джерел містить 322 найменування, зокрема, 66 – зарубіжні видання іноземними мовами. Робота містить 24 таблиці, 11 рисунків в основному тексті роботи. У вступі обґрунтовано вибір теми дисертації, висвітлено науковий апарат дослідження, відповідно до мети визначено завдання. Зазначаємо, що загальні висновки корелюються із поставленими завданнями. У додатках подано матеріал, зокрема й нотний дидактичний матеріал інструментальних колективів, який логічно доповнює основний текст й надає цілісне розуміння щодо проведеного дослідження.

У першому розділі дослідження «Теоретико-методичні основи формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача

мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю» дисертантка здійснила науковий пошук з метою уточнення сутності базового поняття «самоконтроль», у результаті чого було зроблено висновок, що «навички слухового самоконтролю можна розглядати як професійний різновид самоконтролю, що в контексті музично-виконавської діяльності майбутнього викладача мистецької школи реалізується під час занять з інструментального ансамблю» (С. 46). У ході подальшої дослідницької роботи авторка обґрунтувала застосування на заняттях з інструментального ансамблю методологічних підходів (аксіологічний, міждисциплінарний, системний, діяльнісний, рефлексійний, сенсорно-фізіологічний, компетентнісний) та принципів (системності та послідовності, цілісності, інтегративності та практичної спрямованості, індивідуалізації, ціннісного резонансу, функціональності, активізації слухових уявлень, автоматизації вмінь та дій, рефлексії слухового сприйняття); визначила та схарактеризувала структуру навичок слухового самоконтролю як сукупність мотиваційно-ціннісного, пізнавально-інформаційного, перцептивно-операціонального, рефлексійно-слухового компонентів; представила уточнений зміст поняття «слуховий самоконтроль майбутнього викладача мистецької школи» та запропонувала авторське тлумачення дефініції ««навички слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи».

У другому розділі дослідження «Методика формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю» дисертанткою висвітлено особливості ансамблево-інструментальної підготовки майбутнього викладача мистецької школи; уточнено сутність дефініцій ««ансамблево-інструментальна підготовка», «методика формування навичок слухового самоконтролю», «педагогічні умови». Другий пункт розділу висвітлює зміст, завдання та реалізацію проведення констатувального експерименту. Авторкою розроблено діагностувальний інструментарій: критерії (мотиваційно-ціннісний, пізнавально-інформаційний, перцептивно-операціональний, рефлексійно-слуховий), показники та рівні сформованості (високий, середній, низький) відповідно до кожного зі структурних компонентів навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи. Центральним фрагментом розділу є п. 2.3, у якому дисертантка детально висвітлює методику формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю (структурно-логічна схема означеної методики візуалізована на с. 164, Рис. 2.3).

У третьому розділі дослідження «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності методики формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю» дисертанткою презентовано організацію формувального етапу з метою перевірки ефективності запропонованої методики; за допомогою контрольно-порівняльного методу здійснено аналіз результатів педагогічного експерименту; доведено ефективність розробленої методики.

8. Дотримання академічної доброчесності та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз матеріалів дисертаційного дослідження, висновків та узагальнень, зроблених дисертанткою, дає підстави вважати дисертацію завершеною і самостійною науковою працею, яка має ознаки наукової новизни, а також теоретичне і практичне значення. Робота не містить фактів недотримання академічної доброчесності, що засвідчує довідка, яку отримала Ісаєнко Г.П. за результатами автоматизованої перевірки на виявлення текстових збігів через систему Turnitin Similarity (довідка від 11 квітня 2025 року).

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Позитивно оцінюючи представлену дисертаційну роботу Ісаєнко Г.П., вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

- вважаємо, що визначені й схарактеризовані педагогічні умови, як складові запропонованої методики, варто було би висвітлити у науковій новизні;

- на нашу думку, прийом ««приблизне» програвання (читання) з аркуша нотного тексту», що входить до складу «Ідеомоторного методу» варто було би перефразувати на сталий термін «ескізне виконання музичного твору».

- вважаємо, що зміст підрозділу 2.1. Особливості ансамблево-інструментальної підготовки майбутнього викладача мистецької школи, на нашу думку, набув би більшої методичної ваги за умови висвітлення в тексті роботи аналізу робочих програм навчальних дисциплін із представленого в списку використаних джерел переліку.

Однак, зазначені вище зауваження та побажання носять дискусійний характер, не зменшують наукової значущості дослідження Ісаєнко Г. П. та позитивної його оцінки в цілому.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Ісаєнко Ганни Петрівни констатує сформованість науково-дослідницької компетентності дисертантки та її здатність опрацьовувати інформацію наукового дискурсу, екстраполюючи отримані результати в коло вирішення питань власного дослідження.

11. Загальна оцінка дисертації та наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Представлена дисертація є завершеним самостійним, науковим дослідженням, яке містить теоретичні та методичні положення, актуальні практико-орієнтовані ідеї щодо удосконалення фахової підготовки здобувачів інструментально-виконавського профілю, майбутніх викладачів мистецької школи. Текст роботи відповідає чинним вимогам щодо його формлення, подані в дисертації ідеї інших авторів мають відповідні покликання, поставлені завдання й загальні висновки мають чітку кореляцію.

Дисертація Ісаєнко Ганни Петрівни «Методика формування навичок слухового самоконтролю майбутнього викладача мистецької школи на заняттях з інструментального ансамблю» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти й науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 №261(зі змінами), що надає підстави для рекомендації означеної дисертації до публічного захисту для присудження Ісаєнко Ганні Петрівні наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри інструментально-
виконавської майстерності
Факультету музичного мистецтва
і хореографії
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

М. Малахова

Маргарита МАЛАХОВА

Підпис М. Малахової
засвідчує

Л. Кисілова

26.05.2025р.